

Розширення НАТО і політика відкритих дверей

Політика відкритих дверей НАТО ґрунтується на Статті 10 засновницького документа Альянсу – Північноатлантичного договору від 1949 року, в якій йдеться про те, що на членство в НАТО може претендувати будь-яка «європейська держава, здатна просувати принципи цього Договору і робити внесок у підтримання безпеки на євроатлантичному просторі». Зазначається також, що будь-яке рішення щодо потенційного розширення Альянсу має ухвалюватися «за одностайною згодою».

Процес розширення НАТО сприяв зміцненню стабільності і процвітання в Європі. Його мета полягає у просуванні стабільності й співпраці, а також розбудові єдиної, мирної і демократичної Європи, що поділяє спільні цінності.

Вільний вибір

НАТО поважає право кожної держави обирати механізми гарантування своєї безпеки. Кожна країна має право обирати, до яких договорів чи організацій вона прагне приєднатися. Цей основоположний принцип відображено у міжнародних договорах, зокрема, таких як Гельсінський заключний акт і Паризька хартія для Нової Європи. Членство в НАТО нікому не нав'язується: у Статті 13 Вашингтонського договору чітко зазначено, що країни – члени Альянсу мають право вийти з організації, якщо вони цього забажають.

Процес приєднання

Європейські країни, що прагнуть вступити до Альянсу, спершу мають пройти процес Інтенсифікованого діалогу з Альянсом щодо їхнього прагнення набути членства в Альянсі і відповідних реформ. Згодом країнам-кандидатам може бути запропоновано приєднатися до Плану дій щодо членства (ПДЧ) – програми, яка допомагає країнам-кандидатам підготуватися до можливого майбутнього членства в організації. Участь у ній не є автоматичною гарантією вступу до НАТО, але становить основний механізм підготовки до нього.

Нинішні члени НАТО

Країни, які прагнуть вступити до Альянсу, повинні поважати цінності, закріплені у Північноатлантичному договорі, а також досягти відповідності певним політичним, економічним і військовим критеріям, які викладено у Дослідженні з питань розширення Альянсу від 1995 року. Йдеться про такі параметри, як ефективний демократичний політичний устрій із ринковою економікою; забезпечення прав національних меншин; зобов'язання розв'язувати конфлікти мирним шляхом; здатність і готовність забезпечувати військовий внесок у рамках операцій під проводом Альянсу; а також відданість принципам демократичних цивільно-військових відносин і установ.

Хронологія розширення

Відколи у 1949 році було створено НАТО, кількість її членів зросла з 12 країн-засновниць (**Бельгія, Канада, Данія, Франція, Ісландія, Італія, Люксембург, Нідерланди, Норвегія, Португалія, Велика Британія і США**) до нинішніх 28, причому загалом відбулося шість хвиль розширення у 1952, 1955, 1982, 1999, 2004 і 2009 році.

Усі держави, що вступили до НАТО, зробили вільний вибір на користь членства в Альянсі відповідно до внутрішньополітичних демократичних процесів. Жодна держава не заявляла про намір вийти з НАТО. Перші три хвилі розширення НАТО сталися за часів холодної війни: **Греція і Туреччина** (1952 р.), **Західна Німеччина** (1955 р.) й **Іспанія** (1982 р.).

Після завершення холодної війни припинив існування Варшавський договір, відбувся розпад Радянського Союзу. Внаслідок возз'єднання Німеччини у жовтні 1990 року до складу Альянсу увійшла територія колишньої Східної Німеччини.

Чеська Республіка, Угорщина і Польща вступили до НАТО у 1999 році.

На Вашингтонському саміті 1999 року було запроваджено План дій щодо членства – програму, покликану надати допомогу країнам-претендентам підготуватися до можливого членства в Альянсі. **У 2004 році членами НАТО стали Болгарія, Естонія, Латвія, Литва, Румунія, Словаччина і Словенія.**

На Бухарестському саміті НАТО у квітні 2008 року було досягнуто згоди щодо запрошення **Албанії і Хорватії вступити до НАТО, що і відбулося у 2009 році.**

Поточний стан

Чорногорія приєдналася до програми НАТО «Партнерство заради миру» у 2006 році, а у 2009 році їй було запропоновано стати учасницею Плану дій щодо членства. На Уельському саміті у вересні 2014 року лідери держав – членів Альянсу проголосили про намір започаткувати активні цілеспрямовані переговори з Чорногорією про її членство в НАТО.

У грудні 2015 року міністри закордонних справ НАТО запропонували Чорногорії розпочати такі переговори, внаслідок яких країна стане 29-м членом Альянсу.

19 травня 2016 року міністри закордонних справ НАТО підписали Протокол про вступ Чорногорії до НАТО. Внаслідок підписання цього Протоколу Чорногорія набула офіційного статусу «запрошеної країни», завдяки чому її представники нині мають змогу брати участь у засіданнях Альянсу як спостерігачі. Щойно усі 28 країн НАТО ратифікують Протокол про вступ, Чорногорія зможе приєднатися до Вашингтонського договору і стане повноправним членом НАТО.

Станом на сьогодні є три інших офіційних претенденти на вступ до НАТО:

Боснія і Герцеговина розпочала процес Інтенсифікованого діалогу щодо прагнення вступити до НАТО у 2008 році. Країні було запропоновано приєднатися до Плану дій щодо членства, але умовою для набуття членства залишається розв'язання питань, пов'язаних з нерухомим майном Міністерства оборони країни.

Грузія: на Бухарестському саміті НАТО у 2008 році лідери держав – членів Альянсу дійшли згоди, що Грузія зможе стати членом НАТО, щойно будуть досягнуті усі необхідні для цього умови. Це рішення було закріплено на самітах НАТО у 2009, 2010, 2012 і 2014 році. З кінця 2014 року НАТО і Грузія співпрацюють у запровадженні «Істотної програми заходів НАТО – Грузія». Заходи, що містяться у цій програмі, покликані сприяти підвищенню обороноспроможності Грузії, а також оперативної сумісності Збройних сил Грузії з військами НАТО. Це допоможе Грузії просунутися на шляху до членства в Альянсі.

Колишня Югославська Республіка Македонія¹ набула ПДЧ у 1999 році. Щоб країна змогла стати членом НАТО, має бути знайдено взаємно прийнятне рішення з Грецією щодо питання про її офіційну назву.

¹ Туреччина визнає конституційну назву Республіки Македонія.